

Boom Juridische uitgevers
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
F (070) 330 70 30
E info@bjv.nl
I www.bju.nl

EstateTip Review

Afl. 2007-23

9 mei 2007

Redelijkheid en billijkheid altijd en overal van begunstiging tot as!

Bij de afwikkeling van nalatenschappen stuiten we regelmatig op *overlijdens-uitkeringen*, verricht door de *werkgever* van de overledene aan diens nabestaanden. In een recent arrest van het Hof Leeuwarden (20 december 2006, *RFR* 2007, 24) kwam de vraag aan de orde wie recht heeft op zo'n uitkering. Dit, tezamen met de overige overwegingen van het hof, is aanleiding om in deze *EstateTip Review* stil te staan bij het 'fenomeen' overlijdensuitkering door de werkgever en de inkleuring van rechtsverhoudingen door '*redelijkheid en billijkheid*'.

Een door de werkgever verrichte overlijdensuitkering heeft haar wettelijke basis in artikel 7:674 BW. Aangezien we dit artikel in 'estate-plannersland' niet dagelijks raadplegen, voor het leesgemak de leden 2, 3 en 6:

2. Niettemin is de werkgever verplicht aan de *nagelaten betrekkingen* van de werknemer over de periode vanaf de dag na overlijden tot en met één maand na de dag van het overlijden, een *uitkering* te verlenen ten bedrage van het loon dat de werknemer laatstelijk rechtens toekwam.

3. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder *nagelaten betrekkingen verstaan de langstlevende der echtgenoten* dan wel geregistreeerde partners van wie de werknemer niet duurzaam gescheiden leefde dan wel degene met wie de werknemer *ongehuwd samenleefde*, bij ontstentenis van deze de *minderjarige kinderen* tot wie de overledene in familierechtelijke betrekking stond en bij ontstentenis van dezen degene met wie de werknemer in *gezinsverband leefde* en in wiens kosten van bestaan hij grotendeels voorzag. Van ongehuwd samenleven als bedoeld in de eerste zin is sprake indien twee ongehuwde personen een gezamenlijke huishouding voeren, met uitzondering van bloedverwanten in de eerste graad. Van een gezamenlijke huishouding als bedoeld in de tweede zin is sprake indien de betrokkenen hun hoofdverblijf hebben in dezelfde woning en zij blijf geven zorg te dragen voor elkaar door middel van het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding dan wel op andere wijze in elkaars verzorging voorzien.

6. Van dit artikel kan *niet ten nadele* van de nagelaten betrekkingen worden *afgeweken*.' [Cursivering van mij, FH]

De casus bij het hof was als volgt. Erflater woonde ongehuwd samen en liet zijn twee dochters achter als erfgenamen. De cao die de arbeidsverhouding tussen werkgever en overledene mede vormgaf, kende een overlijdensuitkering met als begunstigden, in afwijking van artikel 7:674 lid 3 BW, de *kinderen* en *niet de partner* van de overledene. Tevens is van belang dat in casu de omvang van de uitkering *groter* was dan lid 2 voorschrijft.

Aan het hof werden de volgende vragen voorgelegd:

1. Wie heeft recht op de overlijdensuitkering?
2. Handelen de dochters van de overledene onrechtmatig jegens de partner door zich te verzetten tegen afgifte aan de partner van de urn met as door het crematorium?
3. Wie moet de kosten van plaatsing en verstrooiing van de as van erflater voldoen?

Dat de begunstigingsstrijd door de rechtbank in eerste aanleg zonder enig voorbehoud ten gunste van de kinderen werd beslecht, komt enigszins merkwaardig voor, gezien de tekst van artikel 7:674 lid 6 BW. Ook raadpleging van de parlementaire geschiedenis (*Kamerstukken II* 1994/95, 23 438, nr. 5, p. 10) kan de verwondering niet wegnemen:

'(...) Bij nota van wijziging is dit geschied door de formulering dat van dit artikel niet ten nadele van de nagelaten betrekkingen kan worden afgeweken. Hiermee is tevens duidelijk dat de nagelaten betrekkingen een met dit artikel strijdig be- ding kunnen vernietigen.'

Het zal u dan ook niet verbazen dat het hof de rechtbank *niet volgt*. Het hof is echter een stuk genuanceerder dan de partner waarschijnlijk lief is, zoals blijkt uit de vol- gende overwegingen:

'6. (...) Uit lid 6 daarvan volgt echter dat niet ten nadele van de nagelaten be- trekkingen van art. 7:674 BW kan worden afweken. Hieruit vloeit voort dat niet van de in lid 2 van art. 7:674 BW omschreven *hoogte* van de overlijdensuit- kering kan worden afgeweken in die zin dat *contractueel niet* een overlijdens- uitkering van een *geringere omvang* kan worden toegekend. Eveneens is ten opzichte van de *nagelaten betrekkingen van dwingend recht* de in lid 3 van genoemd wetsartikel omschreven *volgorde* waarin de nagelaten betrekkingen *aanspraak kunnen maken* op de overlijdensuitkering voor wat betreft het door lid 2 van dat wetsartikel omschreven beloop ervan.

7. Derhalve heeft appellante op grond van de wet aanspraak op een bedrag corresponderend met één maand brutoloon, hetgeen blijkens de overgelegde productie 12 bij de inleidende dagvaarding, neerkomt op € 1450, te vermeer- deren met 8% vakantiegeld, derhalve in totaal € 1566. De door de werkgever uitgekeerde overlijdensuitkering is hoger dan dit bedrag. Nu voor een hogere overlijdensuitkering niet geldt dat die ook, *voor wat betreft het meerdere*, toe- komt aan de rechthebbenden in de volgorde genoemd in art. 7:674 lid 3 BW,

komt de overlijdensuitkering *in zoverre*, overeenkomstig de CAO toe aan de dochters.’ [Cursivering van mij, FH]

Hoewel het hof dit niet met zoveel woorden zegt, kunnen we tussen de regels door lezen dat het eigenlijk wel zo redelijk (en billijk) is dat in een onderhavige situatie (niet overeenstemmende begunstigingsbepalingen) de uitkering aan zowel de partner als de dochters ten goede komt.

Een vergelijkbare redenering ontwaren we als het hof ingaat op het tweede geschilpunt. Handelen de dochters onrechtmatig, oftewel is het redelijk dat de dochters zich verzetten tegen afgifte van de urn aan de partner? Het hof aan het woord:

‘11. Het hof zal in het midden laten of te dezen sprake was van een vermoedelijke wens van de erflater als bedoeld in art. 18 van de Wet op de lijkbezorging. Het hof acht namelijk, anders dan appellante, de omstandigheid of de *erflater al dan niet gewild zou hebben dat zijn as zou worden verstrooid, niet bepalend* voor het antwoord op de vraag of onrechtmatig jegens haar is gehandeld.

12. Het hof kan appellante niet volgen in haar redenering dat jegens haar onrechtmatig is gehandeld. Het verstrooien van de as van een overledene is een *onomkeerbare* handeling, zodat het naar het oordeel van het hof *voor de hand ligt* dat zulks achterwege blijft, totdat duidelijkheid bestaat omtrent de vraag, hoe ten aanzien van de as dient te worden gehandeld. Het bewaren van de as gedurende een zekere periode van beraadslaging daaromtrent brengt niet zoveel kosten met zich, zoals te dezen is gebleken, dat die kosten op dit punt een onoverkomelijk bezwaar zouden kunnen vormen.’ [Cursivering van mij, FH]

Voor de volledigheid de tekst van artikel 18 lid 1 Wet op de lijkbezorging:

‘In de lijkbezorging wordt voorzien door degene, die het in artikel 11 bedoelde verlot aanvraagt, dan wel door degene, die *redelijkerwijze* geacht kan worden in diens plaats te zijn getreden. De lijkbezorging geschiedt overeenkomstig de wens of de vermoedelijke wens van de overledene, tenzij dat *redelijkerwijs* niet geveerd kan worden.’ [Cursivering van mij, FH]

Uit dit artikel blijkt dat ook invulling van de persoon die in de lijkbezorging voorziet, (mede) door *redelijkheid* wordt bepaald.

Vervolgens geeft het hof aan dat het niet meer dan redelijk is (voor de hand ligt) om te wachten met onomkeerbare handelingen (zoals uitstrooiing van de as) zolang de beraadslaging nog voortduurt en concludeert dat het verzet van de dochters derhalve *niet* onrechtmatig is jegens de partner van de overledene.

Zelfs als de onomkeerbare handeling de (uitdrukkelijke) *wens was van de overledene zelf*, zal gewacht moeten worden! Ook in die situatie moet terughoudendheid worden betracht met het verrichten van bedoelde handelingen, voor zover dit zonder al te veel kosten kan! Erflaters wil is in de ogen van het hof kennelijk niet altijd wet, redelijkheid en billijkheid zouden onder omstandigheden anders kunnen bepalen.

Gelukkig voor de overledene moet, in beginsel, als hoofdregel toch 'gewoon' met diens wensen, zolang redelijk, rekening worden gehouden. Deze wensen kunnen door personen, van zestien jaar en ouder, worden vastgelegd in een notariële akte of een eigenhandig geschreven, gedag- en ondertekende akte. Niet is vereist dat de persoon in kwestie bekwaam is (art. 19 lid 1 Wet op de lijkbezorging).

Ter geruststelling van de partner geeft het hof wel aan dat niet onbeperkt, maar slechts 'een zekere (*redelijke*) periode' moet worden gewacht.

Ook bij het beslechten van het laatste meningsverschil tussen partner en dochters viel het hof terug op de redelijkheid en billijkheid. Over de draagplicht van de kosten van plaatsing en verstrooiing van de as van erflater, lezen we:

'17. Ingevolge art. 6:248 BW heeft een overeenkomst niet alleen de overeengekomen rechtsgevolgen, maar ook die welke uit de redelijkheid en billijkheid voortvloeien.

Naar het oordeel van het hof brengen de redelijkheid en de billijkheid te dezen mede, *dat bedoelde kosten naar de verhouding* waarin appellante en geïntimeerden aanspraak kunnen maken op de overlijdensuitkering, te hunnen laste worden gebracht. Het hof heeft voor dit oordeel in aanmerking genomen, dat uit de gedingstukken is af te leiden dat de omvang van de nalatenschap zodanig gering is dat de kosten van de lijkbezorging daaruit niet kunnen worden bestreden. Voorts heeft het hof in aanmerking genomen dat een *overlijdensuitkering als de onderhavige mede ten doel heeft* om de nagelaten betrekkingen van een overleden werknemer in staat te stellen de kosten van lijkbezorging te bestrijden.' [Cursivering van mij, FH]

Gezien de strekking van een onderhavige overlijdensuitkering is het volgens het hof niet meer dan billijk dat *als* die uitkering aan meerdere partijen toekomt, ook de met het overlijden samenhangende kosten ten laste van die partijen komen.

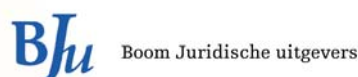
Uit het arrest blijkt dat redelijkheid en billijkheid ook hun kracht laten gelden binnen het verzekeringsrecht, dat die beginselen tevens de verhouding inkleuren tussen de partijen die betrokken zijn bij de lijkbezorging en dus evengoed binnen de estate planning van invloed zijn. Een oordeel waar, naar het lijkt, weinig tegen in te brengen is.

Mr. F.M.H. Hoens, adviseur en estate planner te Nijmegen

Tot volgende week!

ScholsBurgerhartSchols

Boom Juridische uitgevers

www.scholsburgerhartschols.nl

www.bju.nl